

חליפי סודר וחליפי שווה בשווה

ו. מגיד משנה שם

צ"ל שדעת המחבר כשיטת התוס' (דף מ"ו: בד"ה ופירי נמי) בשם ר"ת שאמרו דע"כ לא קאמר ר"נ דאין קניין בפירות אלא כעין קניין סודר שהוא כעין נעל ואינו בתורת שווי הדמים אבל חליפין שהם בתורת שווי הדמים כגון אלו אפילו לר"נ פירי נמי עבדי חליפין.

ז. רמב"ם הלכות מכירה פרק ה הלכה ה

הקרקעות והעבדים והבהמה ושאר כל המטלטלין כל אחד מהן נקנה בחליפין והוא הנקרא קניין, ועיקר הדרך הזאת שיתן הקונה למקנה כלי כל שהוא ויאמר לו קנה כלי זה חלף החצר, או היין, או הבהמה, או העבד שמכרת לי בכך וכך, כיון שהגביה המוכר את הכלי וקנהו, קנה הלוקח אותו הקרקע או אותן המטלטלין, אף על פי שעדיין לא משכן ולא נתן הדמים, ואחד מהן אין יכול לחזור בו.

ח. תוספות קידושין ג.

ולא פריך מחליפין אלא משום דהוי כעין כסף דקרא שיש בהם שוה פרוטה והכי פירושו ואימא ה"נ שתקנה אשה בחליפין כשיש באותם חליפין שוה פרוטה כעין כסף דקרא טפי משטר שיש בו שוה פרוטה דא"צ שיטתה השטר פרוטה כדאמר' גיטין (דף כ.) כתבו על איסורי הנאה כשר אבל חליפין דשוה פרוטה דומין לכסף ומשני חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה וא"כ אינם מטעם כסף אלא קנין אחר הוא.

ט. חדושי הרשב"א שבועות לט:

ה"ג מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כסף דבר חשוב אף כלים דבר חשוב דאקיש כסף לכלים למינאם ואקיש כלים לכסף לחשיבותו, וכו' והרמב"ן ז"ל כתב אף כלים דבר חשוב לאפוקי כלי שאינו שוה פרוטה דאע"פ שיצאו כלים למה שהן היינו דלא בעינן שיהיו חשובין ב' מעין אבל להיות חשובין ב' פרוטות מיהא בעינן, וכן הוא בירושלמי דגרסינן התם אמר שמואל טענו ב' מחטין והודה לו באחת מהן אמר ר' חנינא והן יפות שתי פרוטות שיהא טענה פרוטה והודאה פרוטה ע"כ, וחזק הרב טענה זו שאם אי אתה אומר כן נמצאת לעתים ישיבת הדיינין בפחות משוה פרוטה כשטענו ב' מחטין ואלו בפ' הזהב אמרו שאין ישיבת הדיינין בפחות משוה פרוטה, וכן אין אשה מתקדשת בכלי שאין בו שוה פרוטה, וכן מצאתי למקצת מרבתינו הצרפתיים ז"ל שאמרו כן דכלי שוה פרוטה דוקא אמרו ומחטין דשמואל בשוין שתי פרוטות הן. ורבינו האיי גאון ושאר הגאונים ז"ל אין דעתם כן אלא בפירוש אמרו ב' מחטין אף על פי שאין שוין פרוטה דלכך יצאו כלים למה שהן, ומה שאמר הרב ז"ל שאם כן מצאנו ישיבת הדיינין בפחות משוה פרוטה אין ראיה זו מכרעת דאפשר לומר דכל כלי כיון שהוא ראוי למלאכתו חשוב הוא כפרוטה ויתר מפרוטה ויושבין עליו הדיינין, ואפשר דאפי' לענין קדושין כן וכמו שקונין בכלי (ב"מ מ"ז א') אף על פי שאין בו שוה פרוטה ואפשר דקנין משום כסף הוא, ואם תמצא לומר דקנין לאו משום כסף הוא וכן שאין אשה מתקדשת בכלי שאין בו שוה פרוטה הכא שאני שהוציאן הכתוב למה שהן, ושמואל סתמא קאמר טענו ב' מחטין ולכך יצאו כלים למה שהן דאלמא בכל ב' מחטין קאמר וכו'.

א. תלמוד בבלי קידושין ג.

מניינא דרישא למעוטי מאי, מניינא דסיפא למעוטי מאי? מניינא דרישא למעוטי חופה. ולרב הונא, דאמר: חופה קונה מק"ו, למעוטי מאי? למעוטי חליפין, ס"ד אמינא, הואיל וגמר קיחה קיחה משדה עפרון, מה שדה מקניא בחליפין, אף אשה נמי מקניא בחליפין, קמ"ל. ואימא הכי נמי! חליפין איתנהו בפחות משוה פרוטה, ואשה בפחות משוה פרוטה לא מקניא נפשה.

ב. תוספות בבא מציעא מז.

גאולה זו מכירה וכן הוא אומר אם לא יגאל ונמכר - וקשה לר"ת דאדרבה פסוק זה מוכיח דגאולה אינה מכירה אלא גרס לא יגאל דכתיב במעשר בהמה ואמרין בפ' כל פסולי המוקדשין (בכורות דף לב.) דהאי לא יגאל לא ימכר הוא דאינו נמכר לא חי ולא שחוט ומפרש ר"ת גאולה זו מכירה ולרבי יוחנן גאולה בכסף ולר"ל במשיכה תמורה זו חליפין של שוה בשוה דמהני לכ"ע אפי' בפירי לקיים כל דבר לרבות אינו שוה בשוה למר אף במטבע ופירי ולמר דוקא בכלי.

ג. תלמוד בבלי נדרים מח:

מאי? אמרי פומבדיתאי: קני על מנת להקנות הוא, וכל קני על מנת להקנות - לא קני; ורב נחמן אמר: קני, דהא סודרא קני על מנת להקנות הוא. אמר רב אשי: ומאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מיתפיס? ועוד, סודרא קני על מנת להקנות וקני מן השתא, הלין ניכסין דהדין לאימתי קני? לכי הוי בר בריה צורבא מרבנן, לכי הוה, הדר סודרא למריה.

ד. חדושי הרשב"א שם

ועוד סודרא קני ע"מ להקנות מן השתא הוא. כלומר אף על פי שההקנאה גרועה שאינו קונה הסודר קנין גמור אלא כדי שיקנה בו את השדה לבעל הסודר מ"מ אית ביה חדא לטיבותא דעם משיכתו הוא מקנה לו בעל השדה את שדהו אבל הדין נכסי לאימת קני להו הדין לכי הוי בר ברא צורבא מרבנן, דמן השתא לא קני האי ברא בהדין נכסי כלום ולא בפירותיהן שלא נתנן לו שיהא אוכל פירותיהן עד ההיא שעתא אלא להקנותן לבר ברא כי הוי צורבא מרבנן בלחוד הוא דמקנה להו ניהליה והלכך עד דהוי בר ברא צורבא מרבנן דליקנינהו ניהליה לא נגמרת לו אפי' ההיא מתנה כל שהוא, וההיא שעתא דהוי בר ברא צורבא מרבנן הדר סודרא למריה, כלומר אינו מקנה לו באותה שעה ואותה משיכה או אותה חזקה שהחזיקו על דבר זה מעיקרא לא מהניא דהא כלתה לה והלכה כי הוי בר ברא צורבא מרבנן, והוי כעין משוך פרה זו ולא תקנה לך אלא לאחר שלשים יום (כתובות פ"ב א') דלא קנה משום דבשעת משיכה לא קנה וכי מטו שלשים יום כבר כלתה ועברה המשיכה הלכך לא קנה וכו'.

ה. רמב"ם הלכות מכירה פרק ה הלכה א

כל המטלטלין קונין זה את זה, כיצד החליף פרה בחמור או יין בשמן אף על פי שמקפידין על הדמים ושיערו כמה שוה זה וכמה שוה זה ואחר כך החליפו, כיון שמשך האחד או הגביהו, קנה השני המטלטלין האחרים בכל מקום שהם ונעשה ברשותו, ואף על פי שעדיין לא משכן.

ונראה לי לומר שאם בזה הסודר לבד נתרצת לו לקדשה אף ע"פ שהזכיר לה שם חליפין מקודשת היא והכא במאי עסקין כגון שהתנה עמה לקדשה במנה ולא היה נותנו לה עכשיו אלא התפישת את הסודר שתתקדש לו ולא תוכל לחזור בה והוא יתחייב ליתן לה המנה לאחר זמן בכי האי גוונא ודאי אינה מקודשת כיון שלא נתרצת להתקדש לו אלא במנה ומנה אין כאן ואף על פי שבשדה קונה הסודר שאם מכר לו השדה במנה ולא נתן לו המנה שיקנהו בכסף ונתן לו את הסודר שלא יוכל לחזור בו קנה את השדה והוא חייב ליתן לו את המנה לאחר זמן ואלה הן חליפין שקונין בכל מקום ומקיימין את המכירה כדכתיב על הגאולה ואמרין בפ' הזהב גאולה זו מכירה אף על פי שאין כאן לא כסף ולא שטר ולא חזקה בסודר קנאו משא"כ באשה וטעמא דמילתא כדמפרש דכיון דחליפין איתנהו בפחות מש"פ לא מיקניא נפשה להתקדש לו שלא תוכל לחזור בו בפחות מש"פ וכיון דבפחות ליתנהו משוה פרוטה נמי ליתנהו שאין גזירה שוה למחצה עד שיתן לה את המנה:

טז. הר"ן נדרים מט.

ולענין הלכה - בסודר קיימא לן כרב נחמן דסודרא קני על מנת להקנות הוא ולא מצי מקנה לעכו"ב דאע"ג דרב אשי אמר ליה מאן לימא לן דסודרא אי תפיס ליה לא מתפיס דחויא בעלמא הוא דקאמר ליה ולא סבר לה דאיהו גופיה אמר בפ"ק דקידושין (ד' ו:): גבי האומר לאשה הרי את מקודשת לי במנה זה על מנת שתחזירהו לי דבכולהו קני לבר מאשה גזרה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין ואי סלקא דעתך דאי תפיס מתפיס מאי גזרה דאי הכי נקנית היא בחליפין ואין לך [קנין] גדול מזה אלא ודאי רב אשי גופיה סביר' ליה דסודרא אי תפיס ליה מקנה לא מתפיס והכא דחויא בעלמא הוא דדחי ליה לרב נחמן.

יז. נימוקי יוסף נדרים טז.

ולענין הלכה בדין חליפי סודר הלכתא כרב נחמן דאי תפיס ליה לא מתפיס דהא רב אשי בלשון דילמא הוא דקאמר ומאן לימא לן והא איתיה רב נחמן דאמר לן ועוד דרב אשי גופיה ס"ל כרב נחמן פ"ק דקדושין [דף ו ב] גבי מתנה ע"מ להחזיר דלא קני באשה גזירה שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין ואס"ד דאי תפיס מיתפיס מאי גזירה אין לך כסף גדול מזה ואמאי אין אשה נקנית בחליפין.

יח. חדושי המהרי"ט על הרי"ף קידושין פרק ראשון

אלא שהסודר קנין לעצמו שמסירתו לבדה היא הקונה וגמר דבר כדאמרין האי סיתומיתא באתרא דרגיל' למקני בה קניא והאי סודרא כלי נמי כך היו רגילין להקנות בו כדכתיב וזאת לפני בישאל וכו' לקיים כל דבר ולא גמר' קנינן דשדה עפרון אלא כסף דכתיב ביה בהדיא.

יט. תלמוד בבלי בבא מציעא עד.

אמר רב פפי משמיה דרבא: האי סיטומתא קניא. למאי הלכתא? - רב חביבא אמר: למקניא ממש, רבנן אמרי: לקבולי עליה מי שפרע. והלכתא: לקבולי עליה מי שפרע. ובאתרא דנהיגו למקני ממש - קנו.

וא"ת היכי ס"ד דנילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והא שדה עפרון גופא לא מיקני בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים דהא אמרינן בבכורות (דף יג.) מדישראל בחדא עובד כוכבים נמי בחדא וי"ל דהיינו לבר מחליפין דומיא דישאל בחדא וה"ק מדישראל בחדא קנין חדש בר מחליפין שהם בשניהם וכן משמע לקמן (דף ח.) גבי נמכר לעובד כוכבים מכסף מקנתו בכסף נקנה ואין נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ש"מ דשאר דברים נקנין בחליפין לעובד כוכבים וכן היה רגיל' ר"ת לשלוח הרשאה ביד עובד כוכבים והיה מקנה בחליפין ומיהו בזה צריך לזהר שלא לכתוב וקנינא מיניה דאין שליחות וזכיה לעובד כוכבים כדאמרין בפרק [חמישי] דבבא מציעא (דף עא:) אלא וקנה העובד כוכבים כתבין.

יא. תלמוד בבלי קידושין סה:

מר זוטרא ורב אדא סבא בני דרב מרי בר איסור פליג ניכסייהו בהדי הדדי, אתו לקמיה דרב אשי, אמרו ליה: על פי שני עדים אמר רחמנא, דאי בעי למיהדר לא מצי הדרי בהו, ואנן לא הדרי, או דלמא לא מקיימא מלתא אלא בסהדי? אמר להו: לא איברו סהדי אלא לשקרי.

יב. תוספות שם

לא איברו סהדי אלא לשקרי. מכאן אמר ר"ת דאין צריך עדים לעשות קנין והא דאמר פרק חזקת הבתים (ב"ב מ.) קנין בפני שנים ואין צריך לומר כתובו לאו משום דלא מהני בלא שנים דודאי מהני אפי' בלא שנים אלא ה"ק קנין הרגיל בפני שנים אין צריך לומר כתובו אבל ודאי אין צריך שנים וכן משמע בפרק הזהב (ב"מ מה:) דקאמר התם היה עומד בגורן ואין בידו מעות כו' ופר"ך עלה וניקנינהו ניהליה אגב סודר ומשני דלית ליה סודר ואמאי לא משני דלא היו שם עדים אלא ש"מ דקנין מהני בלא עדים וכן משמע בפ"ק דסנהדרין (דף ו.) דקאמר התם פשרה ביחיד וקי"ל (שם) דפשרה צריכה קנין.

יג. שו"ת הרא"ש כלל סו סימן ח

שאלה ראובן הרויח משמעון אלף זהובים בשחוק ואח"כ עשה שמעון לראובן שטר עליו באלף זהובים והקנה לו בעדים ועדי הקנין היו קרובים זה לזה. כשהוציא ראובן את השטר אמר לו שמעון השטר פסול, אמר לו ראובן תשבע שלא הקנית לי, אמר אמת כי לקחתי קנין אבל בשביל שידעתי שהעדים היו פסולים לא חששתי להקנות לך כי היתה כונתי לרמותך כמו שרימתני בשחוק שעשית לי עול בשחוק.

תשובה דע לך בני כי שטר שנעשה בקנין על ידי עדים קרובים או פסולין השטר פסול ולא גבין ממשעבדי, אבל אם הוא מודה בקנין הוי כמו מלוה על פה וחייב לפרוע דלא איברו סהדי אלא לשקרי. אף על גב דאמר' בפ' חזקת הבתים (מ) קנין בפני שנים לאו דוקא אלא ה"ה בלא עדים דקנין סודר הוי כמו משיכה או מסירה או שאר קנינים שאם היה מודה לו שמשך ממנו חפץ קנאו אפילו בלא עדים. ועוד יש ראיות הרבה ואין צריך להאריך.

יד. שיטה מקובצת בבא בתרא מ.

קנין בפני שנים. על מה שכתבו בתוספות ועוד בפרק קמא דסנהדרין כו' כתוב בתוספות הרא"ש ואין נראה ראייה משום דאפשר שהקנה בפני שנים לקיים מה שיאמר היחיד מכל מקום נראה לי דאפילו ראייה אינו צריך דמאי שנא קנין חליפין ממשיכה מסירה הגבהה וחזקה דמועלת ביחיד. עד כאן:

כ. בית הבחירה למאירי קידושין ו:

שסתם חליפין המוכר שהוא הקונה הסודר מחזירו לבעליו שלא היתה הכונה אלא שכשם שהלוקח מקנה לו סודר זה בלב שלם ובגמר דעת כך הוא מקנה לו אותו שדה.

כא. תלמוד בבלי כתובות קב.

דאמר רב גידל אמר רב: כמה אתה נותן לבנך? כך וכך, וכמה אתה נותן לבתך? כך וכך, עמדו וקידשו - קנו, הן הן הדברים הנקנין באמירה.

כב. תוספות בכורות יח:

אקנויי קא מקני ליה מקום בחצרו - ואפי' בלא קנין קא קני דגמר ומשעבד נפשיה אי נמי כמה פעמים הרועה פותח ונועל כדאמר תיזיל איהי ותחוד ותפתח וברשות בעל הבית קא מחזיק.

כג. תלמוד בבלי קידושין ח.

אמר רב יוסף: מנא אמינא לה? דתניא: מכסף מקנתו - בכסף הוא נקנה, ואינו נקנה בתבואה וכלים. האי תבואה וכלים היכי דמי? אילימא דלא מקנו בהו כלל, ישיב גאולתו אמר רחמנא, לרבות שוה כסף ככסף! ואי דלית בהו שוה פרוטה, מאי איריא תבואה וכלים? אפי' כסף נמי! אלא לאו דאית בהו שוה פרוטה, וכיון דלא קייצי - לא. ואידך? ה"ק: בתורת כסף הוא נקנה, ואין נקנה בתורת תבואה וכלים, ומאי נינהו? חליפין. ולרב נחמן, דאמר: פירות לא עבדי חליפין, מאי איכא למימר? אלא, לעולם דלית בהו שוה פרוטה, ודקאמרת: מאי איריא תבואה וכלים? אפי' כסף נמי! לא מיבעיא קאמר, לא מיבעיא כסף, דאי אית ביה שוה פרוטה אין, אי לא - לא, אבל תבואה וכלים, אימא מדמקרבא הנאתיהו גמר ומקני נפשיה, קא משמע לן.

כד. שיטה מקובצת בבא בתרא מ.

וזה לשון הראב"ד ז"ל: אמר אברהם לכאורה הא דאמרין להו בפני שנים לאו מפחד כפירה הוא אלא שאין מתקיים המעשה אלא בשנים ואפילו הוא מודה לו שאם מפחד כפירה הוא גם כל המעשה שיעשה אדם עם חברו מתנות ומכירות ומחילות וחלופי חפץ בחפץ והלואות כולם צריכות שנים ויש מהם צריכות כתיבה ויש אינם צריכות ומהימנו את אלו אבל נראה כי שאר הדברים מתקיימים בהודאת שניהם ואלו אין מתקיימים אלא בעדים ולפיכך הוצרך לומר קיום שטרות לומר שאין מתקיים אלא בשלשה מעתה קנין אין מתקיים אלא בעדים וכן כתב גאון ז"ל. אלא שה"ר יצחק ז"ל חולק בדבר ואני מוסיף על דברי הגאון ז"ל כי על תפיסת הסודר בלבד נאמר מפני שאין בו שום משא ומתן ושלא בעדים מחזי כחוכא ואטלולא וכו'.

כה. רמב"ם הלכות מכירה פרק ה הלכה ה

הקרקעות והעבדים והבהמה ושאר כל המטלטלין כל אחד מהן נקנה בחליפין והוא הנקרא קניין, ועיקר הדרך הזאת שיתן הקונה למקנה כלי כל שהוא ויאמר לו קנה כלי זה חלק החצר, או היין, או הבהמה, או העבד שמכרת לי בכך וכך, כיון שהגביה המוכר את הכלי וקנהו, קנה הלוקח אותו הקרקע או אותן המטלטלין, אף על פי שעדיין לא משכן ולא נתן הדמים, ואחד מהן אין יכול לחזור בו.

כו. רמב"ם הלכות מכירה פרק ה הלכה ט - י

זה הקניין אין צריך להיות בפני עדים, אלא אם היה בינו ובין חבירו קנה, שלא הצריכה תורה עדים בדיני ממונות אלא לכופר, אבל המוכר או הנותן או השוכר או המשאל וכיוצא בהן אין צריך עדים, וכיון שקנה הקונה בדרך אחד מן הדרכים שקונין בהן, בין בהגבהה, בין במשיכה, בין במסירה, בין בקנין, בין בכסף, בין בשטר או בחזקה קנה, ואף על פי שאין שם עדים.

השגת הראב"ד שאין שם עדים וכו'. א"א אין הכל מודים בקניין עכ"ל.

המוכר או הנותן שקנו מידו יש לכל אחד מהן לחזור בו כל זמן שעוסקין באותו ענין, ואף על פי שהקנין בפני עדים, ואם הפסיק הענין אין אחד מהם יכול לחזור אף על פי שאין ביניהם עדים, וכשם שחוזר המוכר והנותן כך חוזר הלוקח והמקבל כל זמן שעוסקין באותו ענין מה שאין כן בשאר דרכי הקנייה.

כז. מגיד משנה שם

משא"כ בשאר דרכי הקנייה וכו'. זה מבואר דבחזקה ובמשיכה אינו חוזר דלא אמרו אלא קניין והראיה ממה שנתבאר פ"ד כור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה אף על גב דעסוקין באותו ענין וזה דעת המפרשים ז"ל:

כח. רמב"ם הלכות מכירה פרק ד הלכה ז

היו הפירות בסימטא או בחצר של שניהם, ואפילו היו ברשות לוקח והיו בתוך כליו של מוכר וקבל עליו המוכר למכור והתחיל המוכר למדוד בתוך כליו של מוכר, אם אמר לו כור בשלשים סלע אני מוכר לך יכול לחזור בו אפילו בסאה אחרונה הואיל ועדיין הפירות בכליו ולא גמר כל המדה וכליו של מוכר אינו קונה ללוקח אף על פי שהוא ברשות הלוקח, ואם אמר לו כור בשלשים סאה בסלע ראשון ראשון קנה שכיון שפסקו הדמים על כל סאה וסאה כל סאה שיגביה המוכר ויערה אותה נגמרה מכירתה, הואיל ואין הפירות ברשות המוכר ולא ברשות הלוקח ואילו לא היה הפירות בכליו של מוכר כיון שהן ברשות לוקח קנה משפסק אף על פי שלא מדד כמו שביארנו.

כט. רמב"ם הלכות מכירה פרק כט הלכה ט

וכן אם קנו מיד הקטן או השכיר מקום המטלטלין וחזר בו לא קנה הלוקח שאין מוציאין מידי הקטן בדין, ואין קניין מיד הקטן כלום שהקניין בשטר ואין העדים חותמין אלא על שטר של אדם גדול.

ל. מגיד משנה שם

וכן אם קנו מיד הקטן או וכו'. נתן טעם המחבר לקניין הקטן למה הוא סובר שאינו מועיל לפי שסתם קניין לכתיבה עומד וכל שאינו ראוי לכתיבה אינו קניין.

לא. תלמוד בבלי קידושין כו:

ת"ש, דאמר רב יהודה א"ר: מעשה באדם אחד שחלה בירושלים, כרבי אליעזר, ואמרי לה בריא היה, כרבנן, שהיו לו מטלטלין הרבה וביקש ליתנם במתנה, אמרו לו: אין לו תקנה עד שיקנם ע"ג קרקע; מה עשה? הלך ולקח בית רובע סמוך לירושלים, ואמר טפח על טפח לפלוני ועמו מאה צאן ומאה חביות, ומת, וקיימו חכמים את דבריו; ואי אמרת בעינן צבורים, טפח על טפח למאי חזי? הכא במאי עסקינן - לדמי. ה"נ מסתברא, דאי ס"ד מאה צאן ומאה חביות ממש, ניקנינהו ניהליה בחליפין. ואלא מאי? לדמי, ניקנינהו ניהליה במשיכה! אלא דליתיה למקבל מתנה, ה"נ דליתיה למקבל מתנה.

לב. תוספות שם

ומכאן מדקדק ה"ר שמעי' דאין מועיל קנין סודר אלא בפני הקונה שלכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה מועיל כלום כיון דליתיה למקבל מתנה בפניו ופלא גדול היא בעיני ריב"ן שהרי מעשים בכל יום שקונין בסודר שלא בפני הקונה המקבל מתנה ועוד תדע שבכל הגמרא משמע שמועיל קנין סודר שלא בפני הקונה ע"י אחר שהעדים קונין מן המקנה עבורו כדאמר וקנינא מיניה במנא דכשר למיקניא ביה (ב"מ דף מז.) ובכמה דוכתין אמרי' שקנו מידו והוא דקנו מידו משמע בכל מקום שהעדים רגילין לקנות מן המקנה לצורך הקונה ואם אין מועיל קנין העדים אלא בפניו למה עשאוהו עיקר והניחו קנין הקונה דמועיל לעולם אבל של עדים אין מועיל אלא כשיעשה בפני הקונה וגם למה הורגלו לעשות בסודר של עדים כיון שאין מועיל כלום אלא בפני הקונה ואז הוא יכול לעשות כמו עדים ומיהו יש ליישב גירסא זו לפי מה שפירש בקונטרס דפי' ה"נ דליתיה למקבל מתנה ולכך לא הקנה לו בחליפין ע"י אחר שלא היה שם שום אדם שהיה חפץ בהנאתו של קונה ליתן סודרו עבורו משום דאי בעי מקנה פסיק ליה אבל אמת הוא אי הוה משכח הוה מהני.

לג. רא"ש קידושין פרק א סימן לה

ועוד הביא רביה ה"ר יצחק הלבן ז"ל מהא דאמרי' בכתובות בפרק הנושא (דף קב ב) ובגיטין פרק הניזקין (דף נא א) איהי דהואי בשעת קנין מהני לה קנין בנותיו דלא הוה בשעת קנין לא מהני להו קנין משמע דאי הוה בנות בעולם בשעת קנין מהני להו קנין אף על פי שהקנין לא היה בפניהם וסתם קנין שבגמרא קניין חליפין משמע.

לד. תרומת הדשן קפח

שאלה: אשה בעלת הבית לשה לה משרתת שלה עיסה, והלכה לחוץ קודם שהפרישה חלה; וקודם שחזרה נתחמצה העיסה כל צרכה, שאם תשהה עוד שלא תאפה תתקלקל העיסה, ובשביל כך רוצה המשרתת להפריש החלה בלי רשות בעלת הבית, שרי למיעבד הכי או לא?

תשובה: יראה דשפיר דמי למיעבד הכי, דכיון דמתקלקלת העיסה זכות הוא לה לבעלת הבית וזכין לאדם שלא בפניו, וקי"ל זכייה מטעם שליחות איתרבי, ולענין תרומה רבינן שליחות מאתם גם אתם, וה"נ המשרתת נעשה שלוחה אפי' שלא מדעתה מטעם דזכות הוא לה. ואפי' אם אין כאן אלא חשש קילקול העיסה אמרינן דזכות הוא לה, כיון דרגילות הוא לפעמים שבעלת הבית נותנת רשות למשרתת להפריש חלה אפילו בפניה.

לה. מרכבת המשנה (חעלמא) גירושין ו, ג

ומ"ש הרב הנ"ל דבנדון דידן לא בעינן שליחות דזכות הוא לו טעות גדול הוא דגבי אשה שייך לומר זכין לאדם שלא בפניו שתקנה הגט אבל אין שייכות לומר זכין לאדם בבחינת הנותן והרי שלקח ממונו של אדם ונתן צדקה מהני מתורת זכייה ולא אמרו חז"ל אלא זכין לאדם ולא אמרו זכין מאדם ואנן בעינן דעתו ושלוחו כמותו ישתקע הדבר ולא יאמר.

לו. ר"ן (על הרי"ף) קידושין יח:

וכי תימא רצוי בתר קדושין מאי מהני איכא למימר דהיינו טעמא לפי שכל אדם רוצה להשיא את בתו ומצוה דרמיא עליה נמי היא וזכין לאדם שלא בפניו ומיהו טעמא דנתרצה האב כששמע הא לא נתרצה לא הוה קידושין לפי שאינו זכות גמור שהרי היא יוצאה מרשותו לכמה דברים אבל כל שנתרצה גלי אדעתיה דזכות הוא לו ומהני משעה ראשונה.

לז. שלטי הגבורים קידושין א.

אף על פי שכל דבר נקנה בחליפין והקנין הרי הוא כחליפין שהלוקח נותן כסף סודרו למוכר וקונה בו כל מה שזה רוצה להקנות לו האשה אינה נקנית בכך שאין האשה נקנית בחליפין ואף על פי שיהיה בהן שוה פרוטה כדברי המורה ומז"ה אומר שאם דעת האשה הוא להתקדש בתפישת הקנין לבד שהוא כסף בגדו ויש בו שוה פרוטה הרי זו מקודשת שהרשות בידה לפסוק כסף בגדו ולעכבו בידה אם תרצה ולא אמרו שאין האשה נקנית בחליפין אלא כשדעתה להתקדש במנה ונותן לה קנין כדי לקיים הקדושין והוא יתחייב לה המנה כמו שביאר מז"ה וכדברי המורה נראה לי שאע"פ שלא היה דעתה להתקדש אלא בקנין הסודר הואיל והזכיר לשון חליפין או שאמר תיתפשי לי קנין להתקדש לי אינה מקודשת כב"ה: